

Förstegen

Samordningsförbundet Västra Östergötland

Juni 2025

Innehåll

Innehåll	1
Sammanfattning	2
1. Inledning	4
2. Granskningsresultat	6

Sammanfattning

TB Utvecklingskonsult har av de förtroendevalda revisorerna i Samordningsförbundet Västra Östergötland fått uppdraget att genomföra en granskning avseende förstegen som finansieras av Samordningsförbundet.

Revisionsfråga

Bedrivs de av samordningsförbundet finansierade förstegen på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt?

Svar på revisionsfråga

Vår sammanfattande revisionella bedömning är att Samordningsförbundet **till stor del** har säkerställt att förstegen bedrivs på ett **ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt**.

Laktagelser och slutsatser

- Av samordningsförbundets årsredovisning så framgår att alla individinriktade insatser har ett gemensamt mål i att erbjuda personer med behov av samordnad rehabilitering bättre förutsättningar att nå egen försörjning och ökad livskvalitet.
- Samordningsförbundets mål på struktur- och individnivå följs upp övergripande. Deltagare förväntas genom insatserna på individnivå få bättre förutsättningar att nå egen försörjning.
- Den genomsnittliga deltagartiden i förstegen är ca 26 veckor. Det finns en tanke om att tiden ska vara ca tre månader. Praktiken visar dock att tiden i förstegen generellt är mycket längre.
- Gällande resultat för deltagarna ser vi stora skillnader mellan kommunerna. Ödeshög redovisar att närmare hälften kommer ut i arbete. Boxholm

redovisar att 22 % kommer ut i arbete och 11 % i studier. För övriga kommuner är det inga eller väldigt få som går ut i arbete eller studier. I övrigt är att svårt att utläsa i vad mån deltagarna når eller närmar sig målet "egen försörjning".

- Kommunerna skiljer sig åt avseende uppdragsgivare. Både Motala och Vadstena har en mycket hög andel anvisade från Försäkringskassan. I Boxholm och Mjölby dominerar andel anvisade från socialförvaltningen.
- Samordningsförbundet följer löpande förstegen genom att ta del av statistik för antalet deltagare, nya deltagare, antal avslut och vid årsskiftet pågående antal deltagare.
- Närvarotiden i förstegen varierar stort.
- I intervjuerna finns några saker som enhetscheferna lyfter fram för att nå framgång. Ödeshög som enligt lämnad statistik, har flest som går ut i arbete och studier, arbetar nära det lokala näringslivet. Ödeshög har två personer i försteget med särskilt ansvar att hålla kontakterna.

Rekommendationer

Med utgångspunkt i granskningen rekommenderar vi samordningsförbundet:

- Samordningsförbundet bör utveckla uppföljningen på individnivå.
- Den genomsnittliga tiden för inskrivning i förstegen är 26 veckor. Tiden för inskrivning bör diskuteras i samråd med förstegen.
- Diskutera med kommunerna avseende fördelningen mellan de olika parternas anvisningar.

- Utveckla uppföljningen av förstegen genom att bestämma hur resultatet ska kategoriseras så att det tydligt framgår i vad mån individen närmat sig målet "egen försörjning".
- Överväg i samråd med förstegen att följa statistik för närvarotiden per vecka.
- Stöd förstegen i att öka fokus på att utveckla kontakterna med det lokala näringslivet och respektive kommun som arbetsgivare.

2025-06-25

TB Utvecklingskonsult

Torbjörn Bengtsson

Certifierad kommunal revisor

1. Inledning

Bakgrund

Samordningsförbundet Västra Östergötland tillhandahåller och finansierar insatser på både struktur- och individnivå. Individinsatserna är inriktade på deltagare med svårigheter att komma in på arbetsmarknaden. Uppföljningen av resultaten i förstegen är bristfällig p g a formella begränsningar till följd av GDPR. Det finns därför ett behov av att följa upp vilka resultat som nås. I vad mån gör insatserna att deltagarna närmar sig arbetsmarknaden?

Av ÅR framkommer att förstegen som drivs av kommunerna arbetar med målgrupper som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Avgränsning

Granskningen inriktas på förstegen. De strukturinriktade insatserna omfattas inte av denna granskning.

Revisionsfråga

Bedrivs de av samordningsförbundet finansierade insatserna på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt?

Underliggande frågeställningar

- Finns det statistik över vilka effekter respektive försteg ger?
- Hur många av deltagarna gör mätbara stegförflyttningar allt kommer ut i arbete eller studier?
- Utvärderar och korrigerar förstegen sina insatser utifrån resultaten?
- Vad är det i insatserna som ger positiva effekter?
- Vad kostar insatserna per deltagare fördelat på olika försteg?

Metod och granskningsinriktning

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier samt genom intervjuer med följande befattningshavare:

- Enhetschefer för förstegen i:
Boxholm
Mjölby
Motala
Vadstena
Ödeshög.

Förbundschef samordningsförbundet.

Granskningen har delats in i följande faser:

- Planering av intervjuer.
- Insamling av fakta/underlag genom intervjuer och dokumentgranskning.
- Genomgång, sammanställning och analys av insamlat material. Vid behov komplettering med mer material.
- Framtagning av viktiga iakttagelser och rekommendationer samt svar på revisionsfråga.
- Rapportskrivning inkl. sakavstämning.
- Presentation av granskning till revisorer.
- Godkänd rapport skickas till berörda och § revisorer.

Revisionskriterier

Lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, Kommunallagen (2017:725), måldokument, statistik och årsredovisning.

Kvalitetssäkring

Kvalitetssäkring har skett genom Crowes interna kvalitetssäkringssystem. Rapporten har även kvalitetssäkrats av de intervjuade personerna.

2. Granskningsresultat

2.1 Allmänna förutsättningar för kommunerna?

När man tittar på officiell statistik för kommunerna i Västra Östergötland så framstår ganska stora skillnader både avseende arbetslöshet och ekonomiskt bistånd.

Nyckeltal	Område	2018	2019	2020	2022	2023	2024
Arbetslösa i befolkningen, 18-65 år (%)	Alla kommuner	5,6	5,6	6,7	5,1	4,8	5,1
Arbetslösa i befolkningen, 18-65 år (%)	Boxholm	4,7	4,8	5,6	4,3	3,8	4,9
Arbetslösa i befolkningen, 18-65 år (%)	Mjölby	5,4	5,5	6,4	4,4	4,2	4,7
Arbetslösa i befolkningen, 18-65 år (%)	Motala	7,8	7,7	8,5	5,9	5,7	6,1
Arbetslösa i befolkningen, 18-65 år (%)	Vadstena	5,2	5,2	6,2	4,1	3,9	4,3
Arbetslösa i befolkningen, 18-65 år (%)	Ödeshög	5,7	5,1	5,7	4,3	3,7	4,0

Av tabellen framgår att Motala över hela tidsperioden haft högst arbetslöshet. Vadstena och Ödeshög har lägst arbetslöshet. Samtliga kommuner med undantag Boxholm har sänkt sin arbetslöshet.

	Alla kommuner	2018	2019	2020	2022	2023	2024
Kostnad ekonomiskt bistånd, kr/inv	(ovägt medel)	1 152	1 227	1 297	1 216	1 230	1 315
Kostnad ekonomiskt bistånd, kr/inv	Boxholm	281	910	1 661	2 123	1 932	1 928
Kostnad ekonomiskt bistånd, kr/inv	Mjölby	829	740	867	1 135	1 163	1 363
Kostnad ekonomiskt bistånd, kr/inv	Motala	1 136	1 034	1 382	1 557	1 549	1 591
Kostnad ekonomiskt bistånd, kr/inv	Vadstena	934	1 131	1 181	1 146	982	888
Kostnad ekonomiskt bistånd, kr/inv	Ödeshög	852	1 141	1 318	1 134	1 056	1 273

Även kostnaden för ekonomiskt bistånd visar stora skillnader mellan kommunerna. Motala ligger precis som för arbetslösheten högt och Vadstena lågt. Kommunen med den klart mest negativa utvecklingen är Boxholm. Det senaste året har även Mjölby och Ödeshög stora kostnadsökningar.

En stark drivkraft för den enskilda kommunen att bedriva arbetsmarknadsåtgärder är att minska kostnaderna för ekonomiskt bistånd.

	Alla kommuner	2018	2019	2020	2022	2023	2024
Långtidsarbetslösa i befolkningen, 18-65 år, andel (%)	(ovägt medel)	3,5	3,4	3,9	3,2	2,9	3,0
Långtidsarbetslösa i befolkningen, 18-65 år, andel (%)	Boxholm	3,0	3,0	3,4	2,7	2,1	2,7
Långtidsarbetslösa i befolkningen, 18-65 år, andel (%)	Mjölby	3,6	3,6	3,8	2,7	2,5	2,7
Långtidsarbetslösa i befolkningen, 18-65 år, andel (%)	Motala	5,1	5,0	5,4	3,7	3,4	3,7
Långtidsarbetslösa i befolkningen, 18-65 år, andel (%)	Vadstena	3,4	3,3	3,8	2,4	2,3	2,4
Långtidsarbetslösa i befolkningen, 18-65 år, andel (%)	Ödeshög	3,8	3,2	3,1	2,6	2,4	2,3

Statistiken för långtidsarbetslöshet speglar ganska väl siffrorna för arbetslösheten. Motala ligger högt och Vadstena samt Ödeshög lågt. I Kolada finns inga jämförelsesiffror för år 2025. Sannolikt så har arbetslösheten ökat.

2.2 Finns det statistik över vilka effekter respektive försteg ger?

Om man tittar på officiell statistik från Kolada så finns statistik över resultat i kommunernas arbetsmarknadsverksamhet.

		2018	2019	2020	2022	2023	2024
Resultat vid avslut, deltagare som börjat arbeta, andel (%)	Alla kommuner (ovägt medel)	27	27	26	33	29	26
Resultat vid avslut, deltagare som börjat arbeta, andel (%)	Boxholm						59
Resultat vid avslut, deltagare som börjat arbeta, andel (%)	Mjölby	20	17	4	28	22	15
Resultat vid avslut, deltagare som börjat arbeta, andel (%)	Motala	7	5	17	29	24	22
Resultat vid avslut, deltagare som börjat arbeta, andel (%)	Vadstena	10	24	19	10	6	43
Resultat vid avslut, deltagare som börjat arbeta, andel (%)	Ödeshög	16	9	31		33	48

Som framgår av tabellen är det mycket stor variation i kommunernas redovisade resultat. Att döma av snittet för landet går ca var fjärde deltagare ut i arbete.

	Alla kommuner	2018	2019	2020	2022	2023	2024
Resultat vid avslut, deltagare som börjat studera, andel (%)	(ovägt medel)	10	11	12	12	11	11
Resultat vid avslut, deltagare som börjat studera, andel (%)	Boxholm						11
Resultat vid avslut, deltagare som börjat studera, andel (%)	Mjölby	8	9	8	8	5	11
Resultat vid avslut, deltagare som börjat studera, andel (%)	Motala	6	5	8	11	12	9
Resultat vid avslut, deltagare som börjat studera, andel (%)	Vadstena	2	7	3	30	9	11
Resultat vid avslut, deltagare som börjat studera, andel (%)	Ödeshög	38	73	18		5	11

Andelen som kommer ut i studier i snitt är dryga 10% vilket stämmer väl med kommunerna i Västra Östergötland.

I intervjuer med företrädarna för förstegen har vi fått del av statistik. Generellt kan sägas att det inte finns en konsekvent statistikföring i förstegen.

Samordningsförbundet för enbart statistik över antalet deltagare. I de fem berörda kommunerna ser det olika ut i vad mån man för statistik eller inte. Statistiken från samordningsförbundet visar följande gällande antalet deltagare.

ÅR 2024	Deltagare		Nya Avslutade		Pågående
	totalt	deltagare	deltagare	deltagare	
Försteg Boxholm	22	12	13	9	
Försteg Mjölby/Skänn.	76	58	33	39	
Försteg Motala	39	30	23	18	
Försteg Vadstena	23	17	10	12	
Försteg Ödeshög	22	13	15	8	
Totalt	182	130	94	86	

Mjölby har proportionerligt en mycket hög andel av det samlade antalet deltagare i kommunerna. De tre mindre kommunerna har ett relativt likt antal deltagare.

ÅR 2024	Deltagare		Nya Avslutade		Andel avslut	Pågående
	totalt	deltagare	deltagare	deltagare		
Försteg Boxholm	22	12	13	59%	9	
Försteg Mjölby/Skänn.	76	58	33	43%	39	
Försteg Motala	39	30	23	59%	18	
Försteg Vadstena	23	17	10	43%	12	
Försteg Ödeshög	22	13	15	68%	8	
Totalt	182	130	94	52%	86	

Av ovan tabell kan tydligt utläsas att Ödeshög har högst andel avslut. Både Mjölby och Vadstena har en klart lägre andel avslut. Andelen avslut indikerar även hur lång tid deltagarna finns i försteget. Det totala snittet på 52% visar att den genomsnittliga tiden i förstegen är 26 veckor. Det finns en tanke om att tiden ska vara ca tre månader. Praktiken visar dock att tiden i förstegen generellt är mycket längre. Även de antal timmar per vecka som deltagarna finns i respektive försteg är väldigt varierande från några timmar per vecka till 20 timmar. Någon statistik för närvarotiden per vecka finns inte. Enligt uppgifter i samband med intervjuer är det dock väldigt varierande närvarotider beroende på individ.

2.3 Hur många av deltagarna gör mätbara stegförflyttningar allt kommer ut i arbete eller studier?

I samband med intervjuerna har vi ställt frågor om i vad mån de olika förstegen följer resultatet för den enskilde deltagaren. Från respektive kommun, eller samordningsförbundet i egenskap av beställare, ställs inga krav på att redovisa resultaten i förstegen. Varje försteg för dock en form av egen uppföljning. Vi har fått del av följande statistik som avser år 2024:

Försteget resultat andel i %	Arbete	Studier	Annan myndighet	Slutfört uppdrag	Åter vården	Arbets tning	Sjukersät tning	Avbrutet uppdrag
Boxholm	22	11		44			22	
Mjölby				79				21
Motala				36				64
Vadstena				20	44	22	33	
Ödeshög	47		33	20				

Även i denna statistik ser vi stora skillnader mellan kommunerna. Ödeshög redovisar att närmare hälften kommer ut i arbete. Boxholm redovisar att 22 % kommer ut i arbete och 11 % i studier. Övriga tre kommuner redovisar slutfört uppdrag eller annan avslutsorsak.

Vår uppfattning är att det är av stor vikt att sätta tydliga mål och följa de resultat som nås. Med hänvisning till statistiken ovan om arbetslöshet har kommunerna en stark drivkraft att förbättra sina resultat genom att fler närmar sig egen försörjning.

Ytterligare en sak som skiljer kommunerna åt är vilka uppdragsgivare kommunerna har. Både Motala och Vadstena har en mycket hög andel anvisade från Försäkringskassan. I Boxholm och Mjölby dominerar andel anvisade från socialförvaltningen. Detta kan också påverka både förväntningar och resultat.

2.4 Utvärderar och korrigerar förstegen sina insatser utifrån resultaten?

Fram till 31/12 2022 använde Samordningsförbund nationellt SUS (Sektorsövergripande system för uppföljning av samverkan och finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet), ett webbaserat system som för förbundsmedlemmarna möjliggjorde att följa resultatet av bland annat förbundens insatser. Vid årsskiftet 2022/2023 var tanken att SUS skulle ersättas av ett nytt system, Uppföljning FINSAM. Under framtagandet av det nya systemet upptäckte Försäkringskassan, som är systemägare, att det saknades lagstöd för insamling och registrering av personuppgifter. Detta innebär att så länge ingen lagändring finns på plats är det endast möjligt att registrera deltagare i form av antal uppdelat i kön och därmed är redovisningen begränsad utifrån dessa premisser.

Samordningsförbundet följer löpande förstegen genom att ta del av statistik av antalet deltagare, nya deltagare, antal avslut och vid årsskiftet pågående deltagare.

Flera enhetschefer lyfter fram det goda samarbetet med samordningsförbundet och mellan enhetscheferna som viktiga faktorer för att löpande utveckla verksamheten.

En iakttagelse från kommunnivå är att Ödeshög utvärderar löpande statistiken, resultaten för deltagarna tillsammans med kommunens försörjningsstöd.

2.5 Vad är det i insatserna som ger positiva effekter?

Förstegen beskriver att uppdraget är olika efter vilken uppdragsgivare/anvisare det är.

Av intervjuerna framkommer några saker som enhetscheferna lyfter fram. Ödeshög som har, enligt lämnad statistik, högst andel som går ut i arbete en nära kontakt med det lokala näringslivet. Kommunen har två personer inom försteget med särskilt ansvar att hålla kontakterna,

Andra saker som lyfts är vikten av en tydlig process från kartläggning till handlingsplan, arbetspraktik, arbete, alternativt kartläggning, arbetsträning, arbetspraktik. En ytterligare framgångsfaktor är enligt en kommun parallella insatser med regionen.

En intressant iakttagelse är att kontakterna med det privata näringslivet är det som ger mest. Kommunen upplevs trögare i egenskap av arbetsgivare.

För att komma ut i arbetslivet är samverkan med AF avgörande för de externa kontakterna då AF tar beslutet om arbetspraktik. AF har även ansvaret för arbetsmiljöfrågan på arbetsplatsen.

Boxholm uttrycker en stark ambition att dels öka andelen som anvisas från kommunens socialförvaltning, dels ha en tydligare inriktning mot att få ut fler i arbete.

Andra aspekter som ger framgång enligt förstegen är möjligheten till variation och det nära ledarskapet. Att alltid finnas till hands. Möjligheten att prova på olika saker.

2.6 Vad kostar insatserna per deltagare fördelat på olika försteg?

Samordningsförbundet finansierar de olika förstegen totalt sett år 2024 med 3500 tkr. De fem medlemskommunerna får ett bidrag beroende på omfattningen av verksamheten för försteg.

Boxholm: enligt uppgift fick Boxholm för år 2024 totalt 400 tkr. Boxholm beräknar bruttokostnaden för att bedriva förstegsverksamheten till ca 684 tkr, vilket per deltagare blir ca 31 tkr.

Mjölby: enligt uppgift fick Mjölby för år 2024 totalt 600 tkr från samordningsförbundet. Mjölby har ingen beräkning av den kommunala kostnaden.

Motala: enligt uppgift fick Motala för år 2024 totalt 1355 tkr. Motala beräknar bruttokostnaden för att bedriva förstegsverksamheten till ca 1265 tkr, vilket per deltagare blir ca 31 tkr.

Vadstena: enligt uppgift fick Vadstena för år 2024 totalt 400 tkr från samordningsförbundet. Vadstena beräknar inte kostnaden specifikt för att bedriva förstegsverksamheten

Ödeshög: enligt uppgift fick Ödeshög för år 2024 totalt 700 tkr från samordningsförbundet. Försteget får ett bidrag från kommunen på 600 tkr.

För samtliga beräkningar gäller att beloppen inte är jämförbara mellan kommunerna då alla har beräknat bruttokostnaden på olika sätt. Helt klart är dock att samordningsförbundets finansiering enbart täcker en del av kommunernas kostnad för att bedriva förstegen. Sammantaget är det svårt att bedöma kostnadseffektiviteten i förstegen.

Bedömning och kommentarer

Finns det statistik över vilka effekter respektive försteg ger?

Vår samlade bedömning är att det till viss del finns en tillfredställande statistik.

Samordningsförbundet har ingen bild över statistiken på individnivå. Samordningsförbundet följer i Uppföljning Finsam enbart statistik över antal deltagare i de olika insatserna fördelat mellan könen. Samordningsförbundet har

valt att föra statistik över hur många som påbörjar respektive avslutar en insats under året.

De fem kommunerna har statistik, redovisas ovan, som visar resultatet på individnivå.

Hur många av deltagarna gör mätbara stegförflyttningar allt kommer ut i arbete eller studier?

Vår samlade bedömning är att det till viss del finns ändamålsenliga underlag för om mätbara stegförflyttningar sker.

Samordningsförbundet har ingen egen uppföljning av i vad mån det sker stegförflyttningar i förstegen. I denna granskning har vi fått del av statistik som kommunerna själva tagit fram. Statistiken förmedlas inte till Samordningsförbundet. Det är också tydligt att det finns ett samband mellan vem som anvisar och det resultat som nås. Förväntansbilden är också olika beroende på vem som anvisar.

Utvärderar och korrigerar förstegen sina insatser utifrån resultaten?

Vår samlade bedömning är att samordningsförbundet till stor del följer att en utvärdering och korrigerande av resultaten sker utifrån resultaten.

Samordningsförbundet har ingen samlad bild över vad förstegen ger på individnivå. Samordningsförbundet har dock en mycket tät kommunikation med förstegen och på det sättet en god insyn både i de arbetssätt som förstegen använder och på de sätt förstegen utvärderar och korrigerar arbetssätt och resultat.

Vad är det i insatserna som ger positiva effekter?

Vår samlade bedömning är att samordningsförbundet till viss del följer vad som ger positiva effekter.

Samordningsförbundet har på samma sätt som gällande utvärderingen en mycket god bild av förstegen och de effekter som nås, Detta gäller dock framför allt på övergripande nivå. På individnivå har samordningsförbundet ingen tydlig bild av effekterna.

Vad kostar insatserna per deltagare per deltagare fördelat på olika försteg?

Vår samlade bedömning är att samordningsförbundet till viss del har en bild av vad insatserna kostar.

Samordningsförbundet delfinansierar samtliga försteg. För samtliga försteg gäller att respektive kommun finansierar del av kostnaden. Kommunerna särredovisar inte kostnaden och har heller inga krav på att så ska ske. Det är svårt att jämföra kommunernas kostnader avseende förstegen då verksamheterna ser olika ut och inte särredovisas.